

Darbo santykiai ir tvarumas. Socialinių partnerių vaidmuo pereinant prie ekologiškos ekonomikos

> Santrauka <

„Yra įtikinamų priežasčių, kodėl įprastą ekonominės pažangos modelį reikėtų iš esmės persvarstyti <...>. Reikia ne tik augimą ir vystymąsi užtikrinančios ekonomikos, bet ir pagerinti žmogaus gerovę, sukurti geras darbo vietas, mažinti nelygybę, šalinti skurdą ir saugoti gamtos turtus, nuo kurių mes visi esame priklausomi. Tokia ekologiška ekonomika yra veiksmingas būdas skatinti tvarų vystymąsi, šalinti skurdą, spręsti iškylančius uždavinius ir šalinti teisės aktų įgyvendinimo trūkumus.“

Europos Komisijos komunikatas „Rio+20“: ekologiškos ekonomikos ir geresnio valdymo siekiai, KOM (2011) 363 galutinis.

Ekologiškos ekonomikos kūrimas – Europos politinės aplinkybės

Kadangi reikia nedelsiant švelninti klimato kaitą ir prie jos prisitaikyti, ekologiškos ekonomikos kūrimas tampa vis svarbesniu ES politikos kūrimo aspektu. Ekologiška ekonomika – tai tokia ekonomika, kai produktai gaminami ir paslaugos teikiamos naudojant mažiau energijos bei žaliavų ir mažinamas anglies dioksido išlakų kiekis. Tai taikoma bet kokiai ekonomikos veiklai visuose sektoriuose, apima darbuotojus ir vartotojus.

Tačiau aišku, kad ekologiškos ekonomikos kūrimas, kaip ir bet kokie technologiniai pokyčiai, sukels įvairių ekonomikos pokyčių apskritai, o ypač tam tikrose pramonės šakose, ir turės įtakos darbo rinkoms. Bus sukurta naujų darbo vietų, kai kurios esamos išnyks, taip pat turės keistis daugelio esamų darbų pobūdis ir jiems atlikti reikalingi įgūdžiai. Be to, naujos darbo vietos nebus (būtinai) sukurtos vietoj išnykusiąjų, todėl vykstantys pokyčiai taip pat gali reikšti, kad pasikeis atskirų žmonių, įmonių, sektorių, regionų ir valstybių užimtumo galimybės.

Kad paspartintų ir paskatintų ekologiškos ekonomikos kūrimo procesą, vyriausybės atlieka labai svarbų vaidmenį skatindamos pereiti prie švarių technologijų ir mažiau aplinkai kenksmingų darbo, jo organizavimo ir vartojimo formų (iš pradžių tai gali lemti didesnes išlaidas).

Europos Komisijai priėmus klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį, ES valstybėse narėse daugėja politinių iniciatyvų, kuriomis siekiama sušvelninti klimato kaitą ir kovoti su jos padariniais. Svarbiausia šio dokumentų rinkinio dalis – 20–20–20 tikslai.

Kaip aiškiai nurodyta Europos Komisijos svetainėje, jais nustatomi trys pagrindiniai tikslai:

- ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakų kiekį sumažinti bent 20 proc., palyginti su 1990 m.;
- patenkinti 20 proc. ES energijos poreikių iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių;
- pirminės energijos naudojimą sumažinti 20 proc., palyginti su numatytu lygiu, kurį ketinama pasiekti efektyviau naudojant energiją (Europos Komisijos interneto svetainė „ES prieš klimato kaitą“).

Šiais tikslais nustatomos platesnio masto politinės aplinkybės ir numatoma keletas veiksnių planų pasiūlymų atitinkamose politikos srityse, pvz., 2010 m. rugsėjo mėn. pateiktas pasiūlymas dėl pirmojo Europos plano darbo vietas kurti ekologiškuose sektoriuose ir ekonomiką bei darbo rinką daryti ekologiškesnes.

Atsižvelgiant į tai, kad perėjimas prie ekologiškos ekonomikos turės poveikį užimtumui, darbo pobūdžiui ir sąlygoms, socialinis dialogas yra svarbi priemonė šiame procese, nes gresiant konfliktui jis suteikia galimybę pasiekti abipusiai naudingų rezultatų. Socialinis dialogas Europos Komisijai yra labai svarbus veiksnys šiame procese, nes jis gali padėti paremti perėjimą prie tvaresnės ir mažiau aplinkai kenksmingos pramonės politikos. Kad būtų sėkminga, ekologiškos Europos ekonomikos kūrimo idėja politiniu ir ekonominiu požiūriu privalo apimti abu socialinius partnerius – darbdavius ir profesines sąjungas. Abi šalys suinteresuotos sėkminga baigtimi: darbdaviams perėjimas prie ekologiškos ekonomikos suteikia verslo galimybių, o pagrindinis profesinių sąjungų dalyvavimo motyvas – pereinant prie ekologiškos ekonomikos išlaikyti užimtumą ir geras darbo sąlygas.

Beveik visos valstybės narės parengė nacionalinio lygmens tvaraus vystymosi strategijas, o keletas valstybių įsteigė organus, institucijas ar nustatė struktūras (kai kurios iš jų trišalės), siekdamos spręsti ekologijos klausimus ir

Pagrindinės išvados

1 lentelė. Geroji ekologiškos ekonomikos kūrimo praktika

Iniciatyva	Iniciatyvos tipas ir tikslas	Priemonės
<p>JK</p> <p>Ekologiškos darbo vietos (<i>angl. GreenWorkplaces</i>)</p> <p>Nacionalinis lygmuo, įgyvendinta darbo vietoje</p> <p>Pradėta 2006 m. viduryje</p>	<p>Pagrindinis šio projekto principas: kiekvieną darbo vietą galima paversti ekologiška darbo vieta ir prisidėti prie aplinkos saugojimo ir jos būklės gerinimo.</p> <p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stiprinti gebėjimus siekiant klimato kaitos klausimus spręsti darbe; • užtikrinti gerąją praktiką su darbo vieta susijusioje aplinkos apsaugos veikloje; • rengti mokymo kursus darbovietės atstovams, atsakingiems už ekologijos klausimus; • didinti informuotumą; • skatinti darbuotojus dalyvauti. 	<p>Įgyvendinamos darbo vietoje:</p> <p>darbuotojai ir vadovybė bendradarbiauja siekdami užtikrinti energijos taupymą ir sumažinti darbo vietos poveikį aplinkai.</p>
<p>Vokietija</p> <p>Tinklo išteklių naudojimo efektyvumas</p> <p>Daugelis sektorių, įgyvendinimas sektorių ir darbo vietų lygmenimis</p> <p>Pradėta 2007 m. kovo mėn.</p>	<p>Šiuo projektu siekiama ekologinį tikslą veiksmingiau naudoti išteklius sektoriuose, kuriuose jie naudojami intensyviai, susieti su socialiniu tikslu išsaugoti darbo vietas.</p>	<p>Darbo vietoje vykdomos mokymo iniciatyvos, konferencijos ir seminarai ir sektorių socialinis dialogas</p>
<p>Prancūzija</p> <p>Bendrai patvirtinta lėšų rinkimo agentūra (OPCA)</p> <p>Įgyvendinimas sektorių lygmeniu</p> <p>Pradėta 2008 m.</p>	<p>Užtikrinti darbuotojų įgūdžių lygį dirbti su naujomis ekologiškomis technologijomis statybų sektoriuje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pagal OPCA sistemą Prancūzijos socialiniai partneriai sektorių lygmeniu bendrai tvarko mokymo poreikius sektoriuose. OPCA renka pinigus iš įmonių, kad darbuotojams finansuotų ekologinio mokymo programas (privalomas mokestis Prancūzijoje); OPCA priima sprendimus dėl lėšų panaudojimo. • Socialiniai partneriai bendrai valdo mokymo sistemą statybų pramonės srityje.
<p>Rumunija</p> <p>EUROENEFF</p> <p>Įgyvendinimas sektorių lygmeniu</p> <p>Pradėta 2008 m. spalio mėn.</p>	<p>EUROENEFF – tarptautinė iniciatyva, skirta rengti statybų sektoriaus darbuotojus dirbti su energiją efektyviai naudojančiomis technologijomis.</p> <p>Jos paskirtis – parengti keletą raiškos priemonių naudojančią vadovą, skirtą profesinių mokyklų mokiniams ir mokymo personalui, siekiant veiksmingai vartoti energiją pastatų atnaujinimo srityje ir tobulinti darbuotojų profesinius įgūdžius, taip darant sektorių konkurencingesnį.</p>	<p>Elektroninis keletą raiškos priemonių naudojantis vadovas efektyvaus pastatų energijos vartojimo klausimu; Europos geriausios praktikos, susijusios su aplinkai nekenksmingų technologijų (skirtų pastatams atnaujinti, medžiagoms naudoti, izoliacijai gerinti ir darbuotojams taikomiems sveikatos ir saugos reikalavimams gerinti) naudojimu, sklaida</p>
<p>Belgija</p> <p>Ekočekiai</p> <p>Derybos nacionaliniu lygmeniu – įgyvendinimas darbuotojų lygmeniu</p> <p>Pradėta 2009 m. liepos mėn.</p>	<p>Iniciatyvos paskirtis – padidinti darbuotojų perkamąją galią kartu skatinant pirkti ekologiškus produktus ir netiesiogiai ilgainiui skatinant užimtumą. Ekočekiai yra sistemos, kuria siekiama skatinti socialinę naudą perleisti darbuotojams, dalis, kaip darbo užmokesčio politikos dalis.</p>	<p>Ekočekiai – tam tikrų aplinkai nekenksmingų ir tvarių vartotojo prekių (pateikiamų kaip ekologiškos) pirkimo čekiai, kuriuos darbdaviai duoda savo darbuotojams ir kurie atleidžiami nuo socialinio draudimo įmokų.</p> <p>Ekočekiai yra nustatyti Nacionalinės darbo tarybos sudarytoje 2009 m. vasario 20 d. kolektyvinėje sutartyje Nr. 98.</p>

Rezultatų pavyzdžiai	Pagrindinis iniciatorius ir (arba) kiti subjektai	Finansavimas
Bendras valdymas: profesinių sąjungų aplinkos apsaugos komitetai ir pagrindų susitarimai, kuriuose įtvirtinti praktiniai tikslai, kuriais siekiama užtikrinti energijos taupymą ir sumažinti darbo vietos poveikį aplinkai	Pagrindinis iniciatorius: Profesinių sąjungų kongresas (TUC) Įmonės, sąjungos ir darbuotojų atstovai	Lėšų rinkimas, taip pat ir iš profesinės sąjungos narių ar Sąjungų modernizavimo fondo
Pagrindinis rezultatas – socialine partneryste paremtas sektorių dialogas aliuminio pramonėje ir pradėtas mokymo projektas „Veiksmingas išteklių naudojimas įmonėje“; juo siekiama tarybos narius ir darbuotojus parengti nustatyti veiksmingesnio energijos naudojimo būdus ir juos įgyvendinti.	<i>IG Metall</i> (profesinė sąjunga) ir Federalinė aplinkos ministerija Sektorių darbdavių asociacijos, mokslininkai, įmonės ir darbo tarybos	Aplinkos ministerija (BMU) ir dalyvaujančios įmonės
	Bendrai patvirtinta mokymui skirtų lėšų statybų pramonėje rinkimo agentūra Bendra socialinių partnerių organizacija	Prancūzijoje įmonės privalo finansuoti mokymo kursus.
	CMC – Bendra socialinių partnerių organizacija Rumunijos statybų sektoriuje Europos projektas, kuriam vadovavo Bulgarijos statybų rūmai ir Rumunijos, Ispanijos ir Nyderlandų partneriai	Pagal ES programą <i>Leonardo da Vinci</i>
	Nacionalinė darbo taryba (CNT) – jungtinė institucija Tolesnio įgyvendinimo subjektai: įmonės ir darbuotojai	Mokesčių lengvatos ir grynasis Belgijos darbuotojų darbo užmokesčio kilimas; metinis darbo užmokesčio kilimas

ekonomiką padaryti tvaresnę. Per pastaruosius dešimt metų socialiniai partneriai tapo pastebimai labiau linkę aplinkos apsaugos klausimą vertinti rimtai. Daugelio valstybių narių socialiniai partneriai šiuo metu aktyviai dalyvauja sprendžiant ekologijos klausimus ir skatinant ekologišką politiką, nors jų dalyvavimo mastas ir skiriasi.

Moksliniai tyrimai glaustai

EUROFOUND moksliniais tyrimais siekiama socialiniams partneriams pateikti pavyzdžių, kaip paremti perėjimą prie ekologiškos ekonomikos, nagrinėjant socialinių partnerių dalyvavimo įvairiose valstybėse narėse gerosios praktikos pavyzdžius ir atsižvelgiant į įvairius darbo santykius ir dalyvavimą įvairiais lygmenimis. Vienas iš pagrindinių kriterijų šiame moksliniame tyrime renkantis pavyzdinę įmonę buvo aktyvus socialinių partnerių vaidmuo įgyvendinant priemonę. Kiti kriterijai – geografinis paplitimas, iniciatyvos tipų paplitimas, įgyvendinimo naujovės ir galimas iniciatyvų perkeliamumas. Nuo 2011 m. pradžios visi projektai vis dar vykdomi, daugelis jų dar yra pirmajame bandomajame etape, taigi jie dar nebuvo išsamiai įvertinti.

Iš gerosios praktikos pavyzdžių matyti, kokia plati gali būti ekologiškos ekonomikos kūrimo metodų įvairovė. Šie metodai skiriasi savo tikslais, struktūra, įgyvendinimo lygmeniu ir finansavimu. Pavyzdžiui, Aplinkos ministerijos ir profesinės sąjungos *IG Metall* bendrai finansuojamu efektyvaus tinklo išteklių naudojimo (angl. *Network Resource Efficiency*) projektu Vokietijoje sukurta sistema, kuri leido sudaryti sektorių partnerystę aliuminio pramonėje. Ekologiškų darbo vietų (angl. *GreenWorkplaces*) projektas Jungtinėje Karalystėje vykdomas laikantis kitokio metodo, paremto savanoriška profesinių sąjungų ir darbdavių, kurių finansinės lėšos labai ribotos, partneryste. Pagal ekočekių programą (angl. *The eco-vouchers scheme*) Belgijoje bandoma pasinaudoti vartotojų sprendimais, juos susiejant su socialinių partnerių susitarimu (čekių įvedimas nustatytas kolektyvinėje sutartyje, dėl kurios derėjosi įtvirtinta socialinio dialogo institucija).

Šios iniciatyvos rodo, kiek galimybių esama socialiniams partneriams kurti projektus ir kampanijas siekiant remti tvaresnę ekonomiką. Šiuos projektus, žinoma, reikia pritaikyti prie kiekvienos šalies darbo santykių sistemos ir nacionalinių diskusijų ekologiškos ekonomikos kūrimo klausimu. Kaip matyti iš pavyzdžių, įgyvendinimo lygis gerokai skiriasi – nuo asmens lygmens Belgijoje, sektorių lygmens Rumunijoje ir Prancūzijoje iki nacionalinio lygmens Vokietijoje. Taip pat būtina atsižvelgti į tai, kad valstybių narių darbo santykių sistemos labai skiriasi. Belgijoje ir Vokietijoje jos yra sektorių arba regionų lygmens, Prancūzijoje – labai centralizuotos, o Jungtinėje Karalystėje – decentralizuotos ir gana prieštaringos.

Naudos siekimas visiems partneriams ir aplinkai

„Geriau sumažinti išteklius negu žmonių skaičių“ – iš šio Vokietijos suinteresuotojo subjekto pasakymo aišku, kad aplinkos apsaugos ir socialiniai tikslai gali vienas kitą papildyti. Socialiniai partneriai dažniau linkę

bendradarbiauti aplinkos apsaugos srityje (daugiausia savanorišku pagrindu), jei matyti, kad rezultatas naudingas visoms šalims. Pavyzdžiui, Prancūzijoje socialiniai partneriai bendradarbiavo dalyvaudami bendrai patvirtinto švietimo fondo OPCA veikloje ir Prancūzijoje bei Rumunijoje įgyvendindami mokymo planą EUROENEFF, kad būtų išvengta įgūdžių trūkumo. Jeigu mokymo nebūtų buvę, darbdaviams trūktų parengtų darbuotojų, o darbuotojai neturėtų kvalifikacijos, padedančios lengviau gauti darbą. Nors Jungtinėje Karalystėje ekologiškų darbo vietų projektais siekta apsaugoti aplinką, jais taip pat buvo siekiama sutaupyti lėšų, kurios padėjo išsaugoti darbo vietas projekte dalyvaujančiose įmonėse. Belgijoje ekočekių programa suteikė darbuotojams galimybių gauti papildomų pajamų. Vokietijoje efektyvaus tinklo išteklių naudojimo projektas buvo grindžiamas asociacijų bendradarbiavimu siekiant skatinti įmones keistis informacija; todėl išsaugant darbo vietas buvo sutaupyta lėšų ir kartu buvo tobulinami darbuotojų gebėjimai naudotis turimomis žiniomis ir įgūdžiais ieškant veiksmingesnio energijos naudojimo būdų.

Profesinių sąjungų pozicijos ir iniciatyvos

Penkiose tiriamose šalyse nustatyta, kad profesinės sąjungos pastaraisiais metais daug aktyviau dalyvauja sprendžiant aplinkos apsaugos, visų pirma klimato kaitos, klausimus. Profesinės sąjungos reikalauja, kad į jas būtų žiūrima kaip į politines veikėjas ir save laiko visavertėmis partnerėmis kuriant ekologišką ekonomiką. Tarp profesinių sąjungų nebuvo pastebėta socialinių ir ekologinių interesų konfliktų. Tai galima paaiškinti tuo, kad siūloma apskritai kurti ekologišką ekonomiką ir tai nekelia grėsmės darbo vietoms ir pagrindinei profesinių sąjungų narystei (tokia narystė daugiausia yra senesniuose, tradicinės pramonės sektoriuose).

Profesinės sąjungos yra aktyvios nacionaliniu, sektorių, įmonių arba asmens lygmeniu ir veikia esant įvairioms darbo santykių sistemoms ir teisinėms struktūroms. Kuriant ekologišką ekonomiką profesinės sąjungos aktyviai dalyvauja daugeliu įvairių būdų:

- dvišaliu arba daugiašaliu pagrindu dalyvaudamos politinėse diskusijose ekologijos klausimais su valstybe ar darbdaviais ir darbdavių asociacijomis;
- rengdamos leidinius, kuriuose konkrečiai nagrinėjami ekologijos klausimai;
- rengdamos mokymo kursus siekiant darbuotojams ar darbuotojų atstovams suteikti ekologijos srities įgūdžių;
- siūlydamos būdus, kuriais pavieniai darbuotojai gali sukurti aplinkai nekenksmingas darbo vietas, taip padidindamos darbuotojų įsitraukimą ir jų įsipareigojimą sprendžiant ekologijos klausimus.

Darbdavių asociacijų pozicijos ir iniciatyvos

Darbdavių asociacijos ėmėsi daugybės įvairių iniciatyvų, kuriomis siekiama padėti švelninti klimato kaitą. Įmonės ir darbdavių organizacijos siekė:

2 lentelė. Socialinio dialogo ir ekologiškos ekonomikos kūrimo struktūros

Valstybė	Darbo santykių sistema	Socialinio dialogo ekologijos klausimais struktūros
JK	<p>Dažnai konfliktiški socialinių partnerių santykiai; darbo santykiai menkai reguliuojami.</p> <p>Jungtinės Karalystės profesinių sąjungų judėjimui būdinga sąjungų, kurių kilmė ir struktūra skirtinga, įvairovė, dėl kurios sunku įgyvendinti bendrus veiksmus.</p>	<p>Diskusijose remiamasi neoliberalios ekonomikos koncepcija, didžiausią dėmesį skiriant savanoriškumui.</p> <p>Pirmasis pasaulyje už įmonių socialinės atsakomybės (ISA) klausimus atsakingas ministras konsultacijoms teikti ir geriausiai praktikai remti.</p> <p>1998 m. vyriausybės įsteigtas Profesinių sąjungų patariamasis komitetas tvaraus vystymosi klausimais (TUSDAC), kurio tikslas – teikti pagalbą vyriausybei rengiant su tvariu vystymusi susijusias politikos priemones.</p> <p>2009 m. liepos mėn. vyriausybė įkūrė „Teisingam perėjimui skirtą forumą“ (dalyvauja socialiniai partneriai), kurio paskirtis – patarti dėl ekonominio ir socialinio perėjimo prie</p> <p>mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų visuomenės. 2010 m. jo veikla sustabdyta, tačiau jį pakeitė nauja trišalė institucija – Ekologiškos ekonomikos taryba.</p> <p>Įmonėse išrinkti darbuotojai – atstovai ekologijos klausimais – turi padėti įmonėms sumažinti anglies dioksido išlakas.</p>
Vokietija	<p>Nustatytos bendrų sprendimų priėmimo ir socialinio dialogo struktūros; vyriausybė svarbiu laiko ekonominio intereso grupių dalyvavimą politiniame procese, taigi ir socialinių partnerių dalyvavimą priimančioms daugelį sprendimų.</p> <p>Darbo struktūros teisės aktu ir Bendro sprendimų priėmimo teisės aktu suteikiamas teisinis pagrindas sprendimus bendrai priimti įmonių ir valdybų lygmeniu.</p> <p>Socialiniai partneriai derasi dėl skyrių ar įmonių lygmens kolektyvinių sutarčių (Kolektyvinių sutarčių teisės aktas).</p> <p>Darbdaviai ir darbuotojai taip pat bendrauja dvišaliu pagrindu</p>	<p>Plačiai pripažįstama būtinybė pereiti prie tvaresnės ekonomikos, dėmesį skiriant klimato kaitai ir efektyviam išteklių naudojimui, kad Vokietija taptų efektyviausiai išteklius naudojanti valstybė pasaulyje.</p> <p>2001 m. persvarsčius Darbo struktūros teisės aktą išplėsta darbo tarybų kompetencija aplinkos apsaugos klausimais.</p> <p>Šiuo metu vyksta keletas dialogų aplinkos apsaugos klausimais, kuriuose dalyvauja socialiniai partneriai ir valstybė, įskaitant Darbui ir aplinkai skirtą sąjungą (angl. Alliance for Work and the Environment), Tvaraus vystymosi tarybą ir Nacionalinį ISA forumą.</p>
Belgija	<p>Stiprios socialinio dialogo tradicijos, kurios dažnai laikomos socialinio dialogo lyginamuoju standartu Europos Sąjungoje.</p> <p>Derybos dėl tarpsektorinių kolektyvinių sutarčių nacionaliniu lygmeniu vyksta kartą per dvejus metus.</p>	<p>Už tvaraus vystymosi ir ekologiškos ekonomikos darbų klausimus atsakingos socialinių santykių institucijos yra tarpusavyje susijusios; federalinės institucijos turi regioninius, sektorių ir tarpprofesinius skyrius.</p> <p>Už tvarumo ir aplinkos apsaugos klausimus atsakingos institucijos: Federalinė taryba, atsakinga už tvarų vystymąsi (CFDD), ekonominius ir socialiniais klausimais konsultacijas teikiančios institucijos, Centrinė ekonomikos taryba ir Nacionalinė darbo taryba (CNT).</p> <p><i>Ad hoc</i> socialinių konsultacijų iniciatyvos tvaraus vystymosi ir ekologiško augimo klausimais.</p> <p>Įvairios iniciatyvos, pagal kurias socialiniai partneriai dalyvauja statybų sektoriuje, pvz., įskaitant projektą „Švaraus vystymosi mechanizmas“, kuriuo siekiama mažinti anglies dioksido išlakas.</p>

2 lentelė. Socialinio dialogo ir ekologiškos ekonomikos kūrimo struktūros

Valstybė	Darbo santykių sistema	Socialinio dialogo ekologijos klausimais struktūros
Prancūzija	<p>Suderinta darbo santykių sistema: socialinių partnerių derybos tarpsektoriniu lygmeniu, o su profesinių sąjungų atstovais arba išrinktais darbuotojų atstovais – visų įmonių skyrių lygmenimis.</p> <p>Trišalės derybos: sistemingai rengiamos socialinių partnerių konsultacijos yra nustatytos 2007 m. įstatyme dėl socialinio dialogo modernizavimo, jos turi vykti iki vyriausybė gali įgyvendinti kokias nors reformas, susijusias su individualiais ir kolektyviniais darbo santykiais, užimtumu ar profesiniu mokymu.</p> <p>Įtvirtinta lygybės principo sistema socialinės apsaugos agentūrose, darbo santykių teismuose, socialinių reikalų tarybose: todėl taikomi tik bendro sprendimų priėmimo mechanizmai, kuriuose skirtingi interesai yra lygiareikšmiai.</p>	<p>2007 m. liepos mėn. vyriausybė sukūrė „Grenelle de l’Environnement“ apskritojo stalo diskusijas; pirmą kartą siekiant nagrinėti aplinkos apsaugos problemas kartu pasitelktos politinės, socialinės ir pilietinės sritys. Tuo remiantis 2010 m. liepos mėn. priimta nauja 2010–2013 m. tvaraus vystymosi strategija; taip pat sukurtas Nacionalinis tvaraus vystymosi komitetas ir „Grenelle de l’Environnement“ organizacija,</p> <p>Ekologijos ministerija, tvaraus vystymosi ir būsto iniciatyva.</p>
Rumunija	<p>Nedarnus atstovavimas ir darbdavio, ir profesinės sąjungos šaliai.</p> <p>Pažengęs dvišalis sektorių lygmens bendradarbiavimas.</p> <p>2003 m. vyriausybė įsteigė Nuolatinę nacionalinę komisiją, kad ji iki 2030 m. parengtų Rumunijos tvaraus vystymosi strategiją.</p> <p>Yra trišalio dialogo sudarymo atvejų, pvz., 2009 m. rengiant ekonomikos skatinimo paketo projektą, į kurį įtraukta keletas aplinkos apsaugos aspektų.</p> <p>Regionų plėtros ir buveinių ministerijos socialinio dialogo komisija padėjo patvirtinti energiją efektyviai naudojančias technologijas viešųjų statybų sektoriuje.</p>	<p>Aktyvus socialinių partnerių dalyvavimas pastaraisiais metais sprendžiant tvaraus vystymosi klausimus dvišaliu lygmeniu.</p> <p>Tvirtas dvišalis bendradarbiavimas statybų ir statybinių medžiagų sektoriuose ir bendradarbiavimas aplinkos apsaugos klausimais.</p>

- dalyvauti politinėse diskusijose ekologijos klausimais suinteresuotųjų šalių forumuose ir vykstant dvišaliams dialogams;
- leisti leidinius konkrečiais ekologijos klausimais, pvz., aplinkos apsaugos teisės aktai, išlakų mažinimas, konkurencingumo išlaikymas ekologiškoje ekonomikoje ir darbdavių dalyvavimas;
- rengti renginius ir skleisti informaciją siekiant ugdyti narių sąmoningumą;
- puoselėti darbuotojų įgūdžius ekologijos srityje, kad jiems netrūktų šios srities įgūdžių.

Tačiau profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų požiūriai į ekologiškos ekonomikos kūrimą šiek tiek skiriasi. Profesinių sąjungų ir kiti darbuotojų atstovai daugiausia dėmesio skiria poveikiui, kurį ekologiškos ekonomikos siekimas turės darbuotojams ir darbo vietoms, o darbdaviai labiau suinteresuoti, kad siekiant ekologiškos ekonomikos visos įmonės išliktų konkurencingos. Žvelgiant iš darbdavių perspektyvos, kovojant su klimato kaita turi būti įgyvendinti ypatingi uždaviniai, ypač naujų teisinių nuostatų, kurios, jų manymu, galėtų Europą daryti mažiau konkurencingą pasaulio rinkoje, srityje.

Kokybiškos socialinio dialogo struktūros gali padėti užtikrinti sėkmę

Iš tyrimo pavyzdžių matyti, kad projekto sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių. Visų pirma puikiai parengtos socialinio dialogo struktūros ir kokybiška socialinė partnerystė palengvina projektų, kuriais siekiama ekologiškos ekonomikos, įgyvendinimą. Sektorių dialogas aluminio pramonės srityje Vokietijoje – vienas sėkmingos socialinės partnerystės pavyzdžių. Šioje srityje abiejų suinteresuotųjų šalių tikslai buvo vienodi ir abi šalys suprato būtiną išteklius naudoti efektyviau. Panašus sektinas pavyzdys yra bendrai įregistruotų lėšų rinkimo agentūrų (pranc. *Organismes paritaires collecteurs agréés*, OPCA) tvirta bendro dialogo struktūra Prancūzijoje.

Vykstant dabartiniam socialiniam dialogui aplinkos apsaugos klausimą reikia aktyviai įtraukti į darbotvarkę. Be to, socialiniai partneriai turėtų sutarti dėl politikos priemonių ir praktinių veiksmų, siekdami skatinti daugelį iniciatyvų. Pirmas žingsnis šiuo klausimu būtų paskatų teikimas socialiniams partneriams už bendradarbiavimą tose srityse, kuriose būtų galima pradėti įgyvendinti ekologines iniciatyvas. Vienas iš būdų tai padaryti – pabrėžti šio bendradarbiavimo naudą abiem šalims.

Socialiniai partneriai įmonių lygmeniu gali padėti kurti ekologišką darbo vietą

Jungtinėje Karalystėje Profesinių sąjungų kongreso (TUC) iniciatyva „Ekologiškos darbo vietos“ buvo įvertinta palankiai, daugeliu atveju įtikinant joje dalyvauti įmones ir darbdavius.

Visų pirma šia iniciatyva siekiama parodyti, kaip socialiniai partneriai gali sėkmingai pradėti įgyvendinti ekologiškos darbo vietos kūrimo projektus visuose sektoriuose. Tas pat pasakytina ir apie Rumunijoje įgyvendintą iniciatyvą EURONEFF. Ši bendra sektorių lygmens statybų pramonės profesinės sąjungos ir darbdavių asociacijos iniciatyva padėjo sukurti naujovišką mokymo vadovą dėl efektyvaus energijos vartojimo, kuris ilgainiui bus naudingas visiems darbuotojams.

Profesinės sąjungos gali ekologiškos ekonomikos gaires įtraukti į savo strategiją ir veiksmų planus

Nuo paskutinio XX amžiaus dešimtmečio profesinės sąjungos daug labiau įsitraukė į aplinkos apsaugos problemų sprendimą ir su klimato kaita susijusias diskusijas. Europos ir tarptautinių lygmeniu visos profesinės sąjungos paskelbė klimato kaitos politikos dokumentų, pvz., skirtų 2009 m. Kopenhagoje, 2010 m. Kankūne ir 2011 m. Meksikoje vykusioms Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijoms. Jos taip pat aktyviai dalyvauja sprendžiant ekologines problemas. Europos lygmeniu Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) priėmė rezoliuciją dėl kovos su klimato kaita, skirtą konferencijai Kankūne, ir dalyvauja ES socialinių partnerių projekte, kuriuo siekiama parengti bendrą požiūrį į klimato kaitos politikos socialinius ir užimtumo

aspektus bei padarinius. Svarbu, kad profesinės sąjungos ir toliau laikytų klimato kaitos švelninimą savo pareiga, o aplinkos apsaugą – savo prioritetu.

Darbuotojų atstovai, siekdami skatinti tvarumą, gali pasinaudoti savo padėtimi

Iš atvejų tyrimų matyti, kad naujoviškas priemonės, kuriomis siekiama kurti ekologišką ekonomiką, galima sėkmingai pritaikyti įmonių lygmeniu. Kaip rodo pavyzdžiai Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje, šiuo atveju darbuotojų atstovai atlieka labai svarbų vaidmenį visų formų ekologiškose iniciatyvose ir socialinio dialogo struktūrose. Gerosios praktikos pavyzdžiai Jungtinėje Karalystėje atskleidžia, kad vis daugiau darbuotojų atstovų naudoja savo įtaką reikalaudami pagerinti padėtį sveikatos ir saugos srityje, taip tapdami sektiniu darbuotojų atstovu, kuris gerai išnaudoja savo potencialias galimybes, pavyzdžiui. Vokietijoje darbuotojų atstovai atlieka svarbų vaidmenį, skatinant efektyviau energiją vartojančių medžiagų naudojimą; teisės akte dėl Vokietijos darbo tarybų net numatyta, kad darbo tarybos gali išreikšti savo nuomonę dėl aplinkos apsaugos darbo vietoje.

Tvarios vartotojų paskatos gali būti įtrauktos į darbo užmokesčio politiką

Vartojimo būdai – tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai – atlieka pagrindinį vaidmenį sprendžiant aplinkos apsaugos problemas. Ekočekių pavyzdys Belgijoje atskleidžia, kaip vartotojų iniciatyvas kolektyvinių derybų būdu galima įtraukti į darbo užmokesčio politiką ir papildyti bazinį darbo užmokesčių. Darbo užmokesčio nustatymas yra pagrindinė socialinių partnerių sritis – sritis, kurioje jie, priklausomai nuo derybų dėl darbo užmokesčio sistemos, turi didžiausią įtaką vartotojams ir darbuotojams (jeigu susitarimai dėl darbo užmokesčio sudaromi platesniu nei socialinių partnerių mastu, pasireiškia daugybinis poveikis). Tačiau, kad iniciatyvos būtų sėkmingos, reikalinga abiejų šalių parama.

Čekių iniciatyvą galima taikyti ir kitomis aplinkybėmis, pvz., pavienių įmonių lygmeniu. Darbo tarybos ar profesinės sąjungos ir įmonės vadovybė ekologiškus čekius galėtų įtraukti į savo derybas dėl įmonių susitarimų, ypač tuomet, kai derybos dėl nepiniginės naudos yra įprastos.

Socialinis dialogas gali padėti ugdyti ekologinius įgūdžius

Prancūzijoje OPCA daugeliui stažuotojų rengė arba rengs mokymo kursus apie statybų sektoriuje taikomus aplinkai nekenksmingus statybų metodus, kurie turi teigiamą poveikį tiek užimtumui, tiek efektyviam išteklių naudojimui. Ir darbdaviams, ir profesinėms sąjungoms naudinga, kad darbuotojai turėtų tinkamą kvalifikaciją ir galėtų atlikti įmonės poreikius atitinkantį darbą. Tas pat pasakytina apie EURONEFF atvejį Rumunijoje, kur ir profesinės sąjungos, ir darbdaviai pripažino, kad aukštos kvalifikacijos darbuotojai, gebantys taikyti naujausius Europos efektyvaus energijos naudojimo standartus, suteikia pranašumą. Daugelis valstybių narių įtraukė įmonių patalpų ir privačių namų modernizavimo priemones į esamus ekonomikos atgaivinimo planus,

kurie taip pat atitinka ES nacionalines politikas būstų energetinio efektyvumo klausimu. Socialiniai partneriai gali remti šių priemonių įgyvendinimą ir išplėsti jų taikymą, pvz., finansuodami mokymą.

Informuotumo didinimas yra svarbi išankstinė sąlyga

Iš penkių atvejų tyrimų apžvalgos matyti, kad norint sėkmingai įgyvendinti projektą, būtini bendri interesai, bendras požiūris, bendras aplinkos apsaugos problemų supratimas ir noras prisidėti prie aplinkos apsaugos užtikrinimo. Visais aprašytais atvejais ir profesinės sąjungos, ir darbdaviai laikėsi bendro požiūrio, kad ekologiškos politikos priemonės darbo vietoje, įmonėje, sektoriuje ar šalyje patvirtinti būtina. Didinti socialinių partnerių (kaip ir visų darbuotojų) informuotumą yra labai svarbu norint, kad projektai būtų sėkmingi. Socialiniai partneriai gali prie jų prisidėti rengdami mokymo kursus ir kurdami informuotumo didinimo programas aplinkos apsaugos srityje.

Nacionalinės ir tarptautinės politinės aplinkybės gali suteikti tvirtą pagrindą

Politinės aplinkybės – labai svarbi iniciatyvų varomoji jėga, padedanti kurti tvaresnę ekonomiką. Socialinių

partnerių inicijuotas socialinis dialogas ir projektai dažnai papildo nacionalinės ar tarptautinės politikos priemonės. Palyginus penkių atvejų tyrimų duomenis, matyti, kad su aplinkos apsauga susijusios veiklos mastas įvairiose valstybėse labai skiriasi; tai rodo, koku mastu vyriausybės yra įsipareigojusios skatinti spręsti aplinkos apsaugos problemas. EURONEFF projektas Rumunijoje atskleidžia, koks svarbus yra vyriausybės, kaip iniciatorės ir finansuotojos, vaidmuo. Šiuo atveju Europos Komisija pasiūlė padėti pirmaisiais projekto etapais. Šis projektas ilgainiui gali prisidėti prie kvalifikacijų standartizavimo ir pripažinimo Europos lygmeniu.

Ekologinio ir socialinio poveikio vertinimai būtini

Įvertinti aprašytų iniciatyvų laimėjimus poveikio aplinkai ir socialinio poveikio atžvilgiu sudėtinga. Būtina veiksminga šių projektų, kuriais siekiama sukurti ekologišką ekonomiką, stebėseną, kad būtų galima įvertinti šių iniciatyvų indėlį siekiant tokių tikslų, kaip antai ES 20-20-20 tikslai, ir gerinant darbo sąlygas, taip pat siekiant įvertinti šių iniciatyvų poveikį konkurencingumui. Tačiau stebėseną taip pat leidžia iš anksto nustatyti, pvz., galimus aplinkos apsaugos ir socialinių tikslų konfliktus, ir ką reikia pakeisti, kad rezultatai visiems būtų sėkmingesni.

Kita informacija

Mokslinių tyrimų pareigūnė Christine Aumayr
cau@eurofound.europa.eu

Broughton, A., EUROFOUND, Ekologiškesnė Europos ekonomika: valstybių narių ir socialinių partnerių reagavimas ir iniciatyvos, Dublinas, EUROFOUND, 2009 m.

Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublinas 18, Airija
Telefonas (+353 1) 204 31 00
E. paštas information@eurofound.europa.eu
Interneto svetainė <http://www.eurofound.europa.eu>

Leidinių biuras

doi:10.2806/25932

ISBN 978-92-897-1029-9

9 789289 710299